

dr hab. Dariusz Sobotkiewicz, prof. UZ
Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem
Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości
Wydział Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet Zielonogórski

Zielona Góra, 28.07.2023r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr. Macieja Kokotka

pt. „Zarządzanie projektami w gminie a uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości”
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Agaty Mesjasz - Lech, prof. PCz w dziedzinie
nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości

Podstawą opracowania recenzji jest pismo dr hab. Agaty Mesjasz - Lech, Prof. PCz, Kierownika
Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Wydziału Zarządzania Politechniki
Częstochowskiej z dnia 31.05.2023r.

Zgodnie z wymaganiami ustawowymi rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne
rozwiązanie problemu naukowego, wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej
dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Mając na
względnie powyższe wymogi, przy ocenie rozprawy doktorskiej mgr. Macieja Kokotka przyjąłem
następujące kryteria oceny: ważność i znaczenie podjętej problematyki w pracy; poprawność
sformułowanych celów i hipotez, warsztat metodyczny rozprawy; struktura rozprawy; aspekty formalne i
językowe pracy.

1. Ważność i znaczenie podjętej problematyki w pracy

W recenzowanej rozprawie doktorskiej podjęto ważny, istotny i aktualny problem badawczy, w tym
także i teoretyczny z zakresu zarządzania projektami w gminie w kontekście uwarunkowań rozwoju
przedsiębiorczości, dobrze osadzony w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Nie ma wielu badań,
zwłaszcza empirycznych, na ten temat w Polsce, dlatego praca przyczynia się w dużym stopniu do
wypełnienia istotnej luki poznawczej o faktycznej sprawności instytucjonalnej gmin do realizacji i
utrzymania efektów operacji dofinansowanych z funduszy europejskich i wpływie realizowanych
programów przez gminy na poprawę warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

W ostatnich latach nasiliły się problemy w zarządzaniu przedsiębiorstwami. Są to problemy o innym
wymiarze i charakterze jak te już znane a tempo ich pojawiania się zdecydowanie

przyspieszyło. Wśród nich można wymienić m.in. skutki pandemii Covid 19, transformację energetyczną, inflację oraz spadek produkcji przemysłowej. Te, ale także wiele innych problemów wpływają na bieżące funkcjonowanie przedsiębiorstw i decyzje menedżerów co do dalszego kierunku ich rozwoju. To z kolei powoduje, że przedsiębiorstwa potrzebują wsparcia, w tym m.in. na poziomie gmin, aby realizować założone cele i nadal się rozwijać. Stąd też, praca posiada znaczne walory teoretyczne i może mieć duże znaczenie praktyczne dla gmin. Autor we wstępie, na podstawie dokonanych analiz, słusznie wskazuje, że (1) *poprawę warunków do rozwoju przedsiębiorczości, generalnie jednostki samorządu terytorialnego, sprowadzają do terminu kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej danego obszaru, na jakim administrują*. Można też podzielić pogląd Autora, że (2) *koncentrowanie się na przygotowaniu terenów inwestycyjnych, czy stosowanie różnego rodzaju zachęt inwestycyjnych wydaje się podejściem mocno zawężającym i nie odpowiadającym kompleksowo na możliwość wypełnienia wskaźników, jakie mogą charakteryzować pozytywny wpływ na poprawę warunków do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej*. Wybór tematu pracy oraz problematyki badawczej należy uznać za ważny i aktualny. Praca jest źródłem wielu istotnych informacji dotyczących zarządzaniem projektami w gminie w aspekcie rozwoju przedsiębiorczości.

2. Poprawność sformułowanych celów i hipotez, warsztat metodyczny rozprawy

W pracy postawiono dwa cele główne, dwa cele szczegółowe oraz trzy hipotezy badawcze. Zostały one ujęte we wstępie pracy. Za cele główne rozprawy przyjęto, (1) zdiagnozowanie poziomu rozwoju instytucjonalnego podstawowych jednostek samorządu terytorialnego jakimi są gminy przez pryzmat sprawności instytucjonalnej do realizacji i utrzymania efektów operacji dofinansowanych m.in. z regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 oraz (2) weryfikację wpływu projektów realizowanych przez gminy na poprawę warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. Dopelnieniem celów głównych są dwa cele szczegółowe:

- (1) Identyfikacja czynników wpływających na rozwój przedsiębiorczości w kontekście projektów zarządzanych przez gminny samorząd terytorialny.
- (2) Określenie wpływu projektów realizowanych przez gminy na poprawę warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Autor postawił następujące hipotezy badawcze:

- (1) Rozwój przedsiębiorczości stanowi miernik skuteczności i efektywności realizacji zarządzanych przez gminę projektów.
- (2) Współpraca samorządu gminnego z biznesem przynosi wymierne, pozytywne efekty rozwojowe w ujęciu społeczno - gospodarczym.

- (3) Projekty inwestycyjne realizowane przez gminy w ograniczonym zakresie wpływają na poprawę warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Cele i hipotezy zostały sformułowane poprawnie i wyznaczają kierunek prowadzonych badań. Realizację celów i weryfikację hipotez oparto na właściwie dobranej literaturze (230 pozycji bibliograficznych), 13 źródłach internetowych oraz bogatym materiale empirycznym. W rozprawie zabrakło mi pytań badawczych. Warto byłoby poznać stanowisko Autora w tej kwestii.

Warsztat metodyczny rozprawy jest odpowiedni do sformułowanych celów i hipotez. W części teoretycznej zastosowano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa oraz metodę badania dokumentów. Przeprowadzony przez Autora w części teoretycznej pracy przegląd literatury (studia literaturowe) z zakresu uwarunkowań i szans rozwoju przedsiębiorczości, znaczenia projektów gminnych dla rozwoju przedsiębiorczości wskazuje na umiejętność Autora w zakresie wyszukiwania i analizowania właściwej literatury. Wykorzystano tutaj zarówno monografie i artykuły naukowe opublikowane w języku polskim, jak i angielskim. Na pozytywną ocenę zasługuje przegląd literatury (część teoretyczna pracy), ukazujący rozpoznanie istniejącego stanu wiedzy w omawianym temacie. Dla realizacji zagadnienia, rola unijnego finansowania w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w Polsce, zastosowano m.in. metodę badania dokumentów. Uważam, że identyfikując lukę w przedmiotowym obszarze, warto byłoby odnieść się do literatury, wskazując konkretne źródła zwłaszcza, że Autor podaje, „*napodstawie dokonanych wstępnych analiz...*” (str. 6).

Badania empiryczne oparto na metodzie badań ilościowych i jakościowych. Badania ilościowe przeprowadzono przy wykorzystaniu instrumentu pomiarowego w postaci kwestionariusza ankiety przy wykorzystaniu techniki CAWI. Kwestionariusz ankiety składał się z 55 pytań (w tym pytań jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz otwartych). Kwestionariusz dołączono do pracy jako załącznik 1. Do badań zaproszono wszystkie 177 gmin województwa łódzkiego. Uzyskano 69 kompletnie wypełnionych kwestionariuszy ankiet, co stanowi 40% ogółu wysłanych ankiet. W obecnych, trudnych warunkach prowadzenia badań empirycznych w różnych typach organizacji w Polsce przyjęte założenia co do wielkości próby badawczej mogą być akceptowane. Badania przeprowadzono między czerwcem a listopadem 2020r. Autor do opracowania danych wykorzystał także metody statystyczne: test niezależności chi kwadrat oraz porządkowania liniowego obiektów. W ramach badań jakościowych przeprowadzono bezpośrednie wywiady z prezydentami, burmistrzami, wójtami, sekretarzami samorządów lokalnych. Łącznie przeprowadzono 13 wywiadów. Celem wywiadów było pogłębienie badań ankietowych. Nie podano tutaj jednak sposobu doboru respondentów do bezpośrednich wywiadów wraz z uzasadnieniem. Badania zostały przeprowadzone rzetelnie, starannie (zadbano, aby kwestionariusze trafiły do pracowników urzędu, głównie odpowiedzialnych za wydział rozwoju i projektów unijnych) i dostarczają dużo wiedzy o roli projektów realizowanych przez gminne

samorządy terytorialne w rozwoju przedsiębiorczości. Szkoda trochę, że Autor nie wydzielił w pracy samodzielnej części „Metodyka badań”, w której można było zawrzeć założenia badań i pokazać cały proces badawczy.

3. Struktura rozprawy

Struktura pracy jest prawidłowa. Rozprawa doktorska liczy 221 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, źródeł internetowych. Zawiera 230 pozycji bibliograficznych, 13 źródeł internetowych, 6 rysunków, 35 tabel, 62 wykresy oraz 1 załącznik (ankieta CAWI).

Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny i zostały w niej zachowane prawidłowe proporcje między teorią a empirią. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, dwa ostatnie - empiryczne. Poszczególne rozdziały rozprawy podporządkowano przyjętym we wstępie celom.

We wstępie Autor przedstawił uzasadnienie tematu pracy, cele główne i szczegółowe rozprawy, hipotezy, zastosowane metody badawcze oraz treści poszczególnych rozdziałów pracy.

Rozdział I pt. „Uwarunkowania i szanse rozwoju przedsiębiorczości” zawiera odpowiednio dobraną problematykę pracy. Składają się na nią: pojęcia i znaczenie przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym kraju, koncepcja przedsiębiorczego zarządzania organizacją, aktywność innowacyjna jako uwarunkowanie rozwoju przedsiębiorczości. Rozdział trafnie wprowadza do problematyki rozprawy doktorskiej oraz zawiera analizę zagadnienia w zakresie podjętego tematu (pojęcia i znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju gospodarczym kraju). Rozpoczyna się od przedstawienia definicji przedsiębiorcy, teorii przedsiębiorczości oraz od wskazania na różnice w sposobie postrzegania zarządzania podmiotem gospodarczym a sposobem zarządzania w administracji publicznej. Autor słusznie zauważa że *„różnice w postrzeganiu przedsiębiorczości wskazują na złożoność tego zjawiska i pozwalają na wyodrębnienie pewnych podziałów przedsiębiorczości ze względu na określone kryteria”*. Doktorant szczegółowo przedstawia koncepcję przedsiębiorczego zarządzania organizacją z wykorzystaniem tradycyjnych funkcji zarządzania oraz obszary zarządzania przedsiębiorczego. W swoich rozważaniach, co należy uznać za właściwy kierunek, Autor uwypukla rolę i znaczenie struktury organizacyjnej w rozwoju zachowań przedsiębiorczych. Rozdział kończy przedstawiona w świetle analizy literatury tematyka aktywności innowacyjnej jako uwarunkowanie rozwoju przedsiębiorczości. Autor przyjął tutaj właściwą kolejność omawianych zagadnień. Przeprowadził analizę definicji pojęcia innowacji, wskazał na źródła i wymiary innowacji, obszary wdrażania innowacji w przedsiębiorstwie oraz ukazał podział innowacji ze względu na różne kryteria. Godnym podkreślenia jest przyjęte w tej części rozprawy wzmocnienie dyskursu naukowego o przedstawienie wpływu innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw województwa łódzkiego. Mimo, iż

badanie było przeprowadzone w 2011 roku, pokazuje utrzymującą się nadal tendencję w zakresie wdrażanych zmian w obszarze innowacji przedsiębiorstw. Właściwe są też zawarte tu wnioski na temat wsparcia przedsiębiorców przez JST.

Rozdział II pt. „Znaczenie projektów gminnych dla rozwoju przedsiębiorczości”, który składa się z takich obszarów tematycznych jak: wspieranie przedsiębiorczości przez jednostki samorządu terytorialnego, działania gmin wspierających przedsiębiorczość, projekty publiczne jako narzędzie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej jest kontynuacją trafnego wprowadzenia do problematyki rozprawy i zawiera analizę zagadnienia znaczenia projektów gminnych dla rozwoju przedsiębiorczości. Doktorant wskazał na rolę i znaczenie wspierania przedsiębiorczości przez jednostki samorządu terytorialnego. Trafnie ukazując tutaj zidentyfikowane trudności w procesie wspierania przedsiębiorczości przez JST. Omawiając działania gminy wspierające przedsiębiorczość Autor słusznie wskazuje, że *„rola samorządu lokalnego nie kończy się na pozyskaniu inwestora lub ulokowaniu działalności gospodarczej na terenie gminy. Na tym etapie zaczyna funkcjonować zjawisko konkurencyjności między gminami, które muszą zadbać o to, aby przedsiębiorstwa działające na ich obszarze pozostały tam. długoterminowo”*. W części końcowej rozdziału (pkt. 2.3.) Doktorant koncentruje swoją dyskusję na projektach publicznych jako ważnym narzędziu rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, dopłacając rozważania o problematykę zarządzania projektem w sektorze publicznym. Szkoda trochę, że w odniesieniu do tematyki rozwoju przedsiębiorczości Autor pominął rolę SSE¹.

Rozdział III pt. „Rola unijnego finansowania w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości” obejmuje zagadnienia zawarte w trzech podrozdziałach. Wprowadzając do tematyki wykorzystania środków unijnych w rozwoju działalności biznesowej przedsiębiorstw Doktorant, umiejętnie przedstawił wpływ unijnej pomocy na rozwój gospodarki, w tym krajowych przedsiębiorstw. W dalszej części rozdziału (pkt. 3.2) Autor omówił wykorzystanie środków unijnych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości wskazując na stopień wykorzystania środków w ramach programów w przekroju poszczególnych województw. Kończąc rozważania w tym podrozdziale Doktorant wskazuje na rolę i znaczenie RPO² w rozwoju przedsiębiorczości. Podrozdział ostatni, jak wskazuje jego tytuł *„Rozwój przedsiębiorczości z wykorzystaniem środków pochodzących z UE ze szczególnym uwzględnieniem regionu Łódzkiego”*, zawiera szczegółową analizę pomocy unijnej w województwie łódzkim, która została poprzedzona prezentacją i omówieniem pomocy publicznej udzielonej przedsiębiorcom w podziale na województwa. Autor kończąc rozważania słusznie podaje, że *„Wsparcie polskiej przedsiębiorczości wynika przede wszystkim z zaangażowania publicznego i prywatnego sektora oraz unijnych władz”*.

¹ Specjalna Strefa Ekonomiczna

² Regionalne Programy Operacyjne

W trzech pierwszych rozdziałach Autor wykazał się umiejętnością porządkowania i systematyzowania zagadnień rozprawy.

Rozdział IV pt. „Rola projektów realizowanych przez gminne samorzady terytorialne w rozwoju przedsiębiorczości” zawiera charakterystykę respondentów badania oraz prezentację wyników badań. Charakterystykę respondentów Doktorant przeprowadził wskazując wykaz gmin, które odesłały kwestionariusz (tab. 31, str. 112) oraz ukazując liczbę gmin w przekroju ich rodzajów zaangażowanych w proces badawczy (wyk. 13, str. 116). Lektura tej części pracy wskazuje, że najwięcej gmin biorących udział w badaniu miało status gmin wiejskich, następnie miejsko - wiejskich oraz miejskich. Rozkład gmin w badaniu odpowiada rozkładowi gmin w Polsce. 40 % gminnych jednostek samorządowych wypełniło kwestionariusz ankiety. W tym miejscu rodzi się następujące pytanie, na ile uzyskane wyniki badań są reprezentatywne i w jakim zakresie?. Druga część rozdziału zawiera interesujące wyniki badań ilościowych dotyczące oceny wpływu projektów realizowanych przez gminne samorzady terytorialne na rozwój przedsiębiorczości. W mojej opinii nazwa podrozdziału „Prezentacja wyników badań” jest zbyt ogólna. Można było bardziej precyzyjnie, odnosząc się do treści celu realizowanego w tej części pracy, nazwać podrozdział. Doktorant prawidłowo interpretuje uzyskane wyniki badań, które mają znaczne walory poznawcze i aplikacyjne. Uważam je za wartościowe w kontekście postawionych w pracy celów i hipotez. Moim zdaniem, wzmocnieniem tej części pracy, mogło być na końcu rozdziału, przedstawienie ogólnych wniosków z badania.

Rozdział V pt. „Wpływ projektów realizowanych przez gminne samorzady terytorialne na poprawę warunków wsparcia rozwoju przedsiębiorczości” dotyczy oceny wpływu projektów realizowanych przez gminne samorzady terytorialne na poprawę warunków wsparcia rozwoju przedsiębiorczości. Autor przeprowadził analizę zależności między czynnikami charakteryzującymi działalność projektową a stymulującymi rozwój przedsiębiorczości oraz analizę potencjału gmin w kontekście wspierania przedsiębiorczości dzięki realizacji projektów inwestycyjnych. Mocną stroną rozprawy jest opracowany przez Doktoranta zestaw rekomendacji (katalog dobrych praktyk), sprzyjający tworzeniu właściwego klimatu przedsiębiorczości. Autor słusznie podkreśla, że *„zapropionowana lista rekomendacji nie jest listą zamkniętą” i nawet wybiórcze wdrożenie do praktyki funkcjonowania JST którejs z rekomendacji, może posłużyć... do tworzenia tzw. klimatu przedsiębiorczości*. Propozycje te mogą okazać się szczególnie ważne dla wzmocnienia relacji między gminą a przedsiębiorstwami.

Przedstawione w rozdziałach rozprawy rozważania, analizy, wyniki i wnioski świadczą o dojrzałości naukowo - badawczej Doktoranta.

W zakończeniu rozprawy Autor odniósł się do wszystkich celów i hipotez wskazanych w rozprawie. Przedstawił główne wyniki i wnioski z badań. W tej formie zakończenie dobrze podsumowuje rozprawę.

4. Aspekty formalne i językowe rozprawy

Praca pod względem formalnym została przygotowana poprawnie. Język rozprawy jest zrozumiały, precyzyjny a stylistyka bardzo dobra. Doktorant swobodnie i właściwie posługuje się terminologią naukową w przedmiotowym zakresie. Zamieszczone w pracy tabele, rysunki, wykresy zostały przygotowane starannie i nie budzą zastrzeżeń.

Uwagi końcowe

Recenzowana rozprawa doktorska mgr. Macieja Kokotka jest interesującym studium monograficznym o charakterze teoretyczno - opisowym i empirycznym, prezentująca problematykę zarządzania projektami w gminie w kontekście uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości. Cele pracy zostały osiągnięte dzięki weryfikacji postawionych hipotez. Rozprawa ma dużą wartość poznawczą i praktyczną. Pracę tę oceniam pozytywnie zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej. Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie ważnego i aktualnego problemu naukowego, wskazuje na odpowiedni poziom wiedzy teoretycznej Doktoranta oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej. Wnioskuje zatem o dopuszczenie rozprawy doktorskiej Pana mgr. Macieja Kokotka do publicznej obrony.